

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ІННІ лісового і садово-паркового господарства

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

**Завідувач кафедри
ландшафтної архітектури та
фітодизайну**

_____ проф. Олена КОЛЕСНІЧЕНКО
“ _ ” _____ 2025 р.

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Концепт-ідея реабілітаційного саду в м.Тараща»

Спеціальність 206 – Садово-паркове господарство

Гарант освітньої програми

кандидат с.-г. наук, доцент
(науковий ступінь та вчене звання)

_____ (підпис)

Олеся ПІХАЛО
(ПІБ)

Керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи

кандидат с.-г. наук, доцент
(науковий ступінь та вчене звання)

_____ (підпис)

Олеся ПІХАЛО
(ПІБ)

Виконала

_____ (підпис)

Діана КОБЕРНИК
(ПІБ студента)

КИЇВ – 2025

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ННІ лісового і садово-паркового господарства

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри
ландшафтної архітектури та
фітодизайну**

проф. Колесніченко О.В.

(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (ПБ)

“ _ ” _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

**на виконання бакалаврської кваліфікаційної роботи студентці
Коберник Діані Анатоліївни**

Спеціальність _____ 206 – Садово-паркове господарство

Тема бакалаврської кваліфікаційної роботи Концепт-ідея реабілітаційного саду в м.Тараща.

затверджена наказом ректора НУБіП України від «11» листопада 2025 р. № 2020 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру

Вихідні дані до бакалаврської кваліфікаційної роботи натурне обстеження об'єкту, фотофіксація, обміри території, літературні джерела, інтернет-джерела

Перелік питань, які потрібно розробити:

- проаналізувати досвід створення реабілітаційних садів;
- провести передпроектний аналіз території;
- надати проектні пропозиції щодо організації та облаштування території;
- охарактеризувати елементи благоустрою території.

Перелік графічних документів: ситуаційний план, опорний план, схема функціонального зонування, генеральний план, візуалізація прийнятих рішень

Дата видачі завдання «11» листопада 2024 р.

Керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи _____

Олеся ПІХАЛО

Завдання прийняв до виконання _____

Діана КОБЕРНИК.

РЕФЕРАТ

Дипломний проект надруковано на 61 сторінок, він містить 49 ілюстрацій, для написання роботи було використано 35 літературних джерел.

У дипломній роботі описано концепт-ідею створення реабілітаційного саду в місті Тараща, Київської області. Основною метою проекту було створення функціонального, комфортного та естетичного простору, який орієнтується на оздоровлення, відновлення психологічного здоров'я та соціалізації пацієнтів.

У роботі було проаналізовано наявну територію, яка включає в себе 4,08 га, присутній ландшафт(наявні рослини), а також, визначено особливості, завдяки яким було розміщено зонування території. У межах проекту було створено доріжки з різним покриттям, ароматони, терапевтичні квітники, зони активного і тихого відпочинку, а також створення безбар'єрного середовища. Створення реабілітаційного центру базувалося на задовільненні всіх потреб для пацієнтів різних вікових категорій та для різних проблем.

Запропоновано асортимент рослин, який поєднується між собою та існуючими насадженнями, а також відіграє важливу роль в терапевтичній та декоративній виразності. Особливу увагу було приділено освітленню, благоустрою території, екологічним та енергоефективним критеріям.

Створення реабілітаційного саду додасть іміджу місту та покращить життя населення, оскільки з'являться нові робочі місця, населення країни почне частіше чути про нього, то ж зупиниться масовий виїзд молоді із міста.

Результатом роботи став детальний проект реабілітаційного саду, із урахуванням усіх потреб для різних категорій людей(в залежності від віку та травм), розроблені проектні пропозиції для всіх наявних зон, декоративні альтанки, гамаки, місця для занять спортом, медитацією чи йогою, аудиторія та озеленення.

Ключові слова: ландшафт, реабілітаційний сад, проектні пропозиції, зонування, озеленення, благоустрій, травми

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1	7
ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ САДІВ	7
1.1. Теоретичні відомості у проектуванні реабілітаційних садів: класифікація, тематики, зонування, вибір території	7
1.2 Вітчизняні напрацювання у створенні зон реабілітації в межах паркових та лікарняних територій	8
1.3. Закордонний досвід у створенні реабілітаційних локацій	14
РОЗДІЛ 2	21
ПЕРЕДПРОЕКТНИЙ АНАЛІЗ ТЕРИТОРІЇ.....	21
2.1. Ретроспективний аналіз території міста Тараща	21
2.2 Місцезнаходження об'єкту проектування та його сучасний стан	24
2.3 Аналіз благоустрою території парку	28
2.4 Сучасний стан зелених насаджень	30
РОЗДІЛ 3	32
ПРОЕКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО СТВОРЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО САДУ	32
3.1. Концепт-ідея саду та зонування території	32
3.2. Запроектовані елементи благоустрою парку	48
3.3. Пропозиції щодо озеленення території.....	51
3.3.1. Добір рослин для озеленення загальних зон.....	51
3.3.2. Озеленення реабілітаційних локацій	52
3.3.3. Квітникове оформлення території.....	53
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	56
ДОДАТКИ	60

ВСТУП

Проблематика теми постає, як довготривала недбалість та небажання розвивати реабілітаційні центри, що було спричинено економічно-політичною ситуацією в країні та процесами прийняття тих, чи інших рішень. На сьогодні, ситуація почала покращуватися, тому що до 2021-2023 років ми мали змогу спостерігати за неохайними медичними установами, старими будівлями, не доглянутими елементами озеленення на території центру, не продуманим асортиментом рослин, відсутністю вдалих ергономічних рішень для довгострокового перебування в реабілітаційних центрах.

Актуальність теми проектування та створення реабілітаційних садів на території України в 2022 році набула нагальної потреби. В результаті вторгнення росії на територію України, збільшилася кількість внутрішньо-переміщених осіб, збільшився відсоток людей, які отримали психологічні чи фізичні травми, із-за чого потребують спеціалізований заклад, який на дасть потрібну, кваліфікаційну допомогу, місце- де зможуть відновити душевну гармонію та прийняти нові норми життя.

Об'єктом дослідження є територія комунальної власності в міста Тараща Київської області.

Метою дослідження є встановлення проблеми створення та проектування реабілітаційних центрів. Створення нових стандартів, в яких ергономіка та сучасні технології забезпечать найкращі умови реабілітації та пришвидшать одужання пацієнтів.

Основні завдання дослідження проведення аналізу наявних реабілітаційних садів України та закордоном; проведення натурного обстеження ділянки та передпроектний аналіз території; розробка концепт-ідеї організації реабілітаційного саду, що включає в себе зонування території, рішення щодо благоустрою території та створення нових насаджень; сформування конкретних проектних рішень, щодо благоустрою території(лавки, урни, світильники тощо) та створення асортиментної відомісті.

Методи дослідження. У процесі виконання досліджень використовувалися методи, що ґрунтуються на загальнонаукових підходах- описові, аналітичні, систематизація, узагальнення. Також до уваги були взяті емпіричні методи- спостереження, вимірювання, а також спеціальні- моніторингові, візуальні, які включали в себе використання сучасних програмних графічних редакторів таких як: ArchsCAD 27, Realtime Landscaping Architect 2024.

Положення, що винесені на захист, розкривають: особливості та досвід створення реабілітаційних садів; важливість проведення передпроектного аналізу та натурального обстеження території; функціональне зонування; проблеми просторової організації території та їх покращення; необхідність розробки елементів благоустрою; прийоми створення композиційних насаджень.

Практичне значення результатів: Практичне значення даної бакалаврської кваліфікаційної роботи полягає в розробці проектних пропозицій, щодо створення реабілітаційного саду.

Структура і обсяг роботи. Бакалаврська кваліфікаційна робота складається з двох частин: пояснювальної записки та графічної частини. Пояснювальна записка складається з 61 сторінок комп'ютерного тексту, і містить вступ, 3 розділи, висновки, список використаних джерел з 35 найменувань, 49 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ САДІВ

1.1. Теоретичні відомості у проектуванні реабілітаційних садів: класифікація, тематики, зонування, вибір території

Реабілітаційні сади були створені за для того, щоб покращувати фізичний, психічний та емоційний стан пацієнта, за допомогою взаємодії з природою. Під час їх створення важливо звертати увагу на деякі основні аспекти. Варто знати, що реабілітаційні сади можуть розраховуватися на різних людей, тобто для вирішення різних проблем із здоров'ям. Отже, перед тим, як почати проектувати сад, варто правильно поставити перед собою задачу та зрозуміти від яких хвороб він буде потрібен. Оскільки, для людей з психологічними проблемами та для людей з раком будуть потрібні різні рослини, для когось має більше бути задіяна сенсорика та звуки, а для когось важливішим будуть аромати [11].

Ще одним із головних аспектів є вибір території. Тому що, для людей з обмеженими рухами буде більш важливіше, щоб територія була відносно рівна. Для проектувальника, в даному випадку, варто також звернути увагу на зручність пацієнтів(присутність пандусів, ліфтів тощо). Окрім, самого рельєфу варто зазначити, що для людей із психологічними травмами, для військових, переселенців- варто обирати ділянку, яка буде знаходитися на окраїні міста або в цілому в якомусь тихому місці, щоб не було гучних звуків, велик ої кількості руху транспорту та людей [12].

Важливо, зробити під час зонування рівні доріжки, поручні та врахувати гарне освітлення. Для того, щоб люди почували себе комфортно в будь-який час доби. Потрібно звернути увагу на те, що в даному саду мають бути різні зони під будь-який смак. Тобто, мають бути зони для відпочинку як індивідуального, так і спільного, де кожен знайде місце для себе. Групові та індивідуальні зони релаксу, для підняття морального самопочуття та знаходження внутрішнього спокою(це можуть бути зони йоги чи пілатесу, або в цілому тренінги з психологами) [13].

Під час створення реабілітаційного саду варто не забувати про те, що в ньому має бути сенсорика. Рослини та кольори мають бути підібрані так, щоб налаштували пацієнтів на внутрішню гармонію. Рослини мають стимулювати органи сприйняття в людей. До прикладу, мають бути різні кольори та текстури(форми) задля того, щоб змусити відвідувачів роздивлятися всі деталі, тобто напружувати зір. Також, розташування саду має бути таким, щоб там була популяція птахів, ще можливо запроектувати(або, щоб була присутня) водойма – для того, щоб покращувати слух. Додавати рослини, які будуть мати приємний аромат під час того, як квітнуть- для покращення органів нюху. Для дотику(людям з обмеженим зором) важливо зробити різні текстури як поверхонь, так і рослин. Усі вище перелічені аспекти потрібні для людей, які проходять реабілітацію. За допомогою них пацієнт знизить тривожність, покращить психічне здоров'я та зможе розслабитися [1].

При створенні реабілітаційного саду важливу врахувати форму будівлі та МАФів, оскільки кожна фігура несе свій вплив на людину. До прикладу, чотирикутники відображають стабільність та стійкість, цим самим створюють для відвідувачів відчуття організованості та стриманості. В той час, як трикутник викликає тривогу та не стабільність. Коло та криві лінії дають змогу відчути себе в комфорті та безпеці [14].

1.2 Вітчизняні напрацювання у створенні зон реабілітації в межах паркових та лікарняних територій

На сьогодні, досвід створення реабілітаційних садів в Україні став зростати. Але важливо зазначити, що популярність їхнього створення припала на початок повномасштабного вторгнення, такі умови нам висунуло життя. Перед цим, питання розвитку реабілітаційних центрів в містах України намагалися підняти в 2014 році, але всі спроби були без успішні [15].

Згідно з даними Центру медичної статистики МОЗ України, було виявлено, що із 2017 року кількість людей, які страждають на хвороби, які підлягають реабілітації,

почала стрімко рости. З того часу, кожного року потреба в реабілітаційних центрах зростала. Але на 2020 рік в Україні працювало лише 170 закладів, які могли надати допомогу(дані включно з державними та приватними), до того ж всі вони були мало профільними (тобто базувалися лише на певних хворобах, на певному віці людей) [2].

Станом на перше січня 2021 року було виявлено, що в країні майже 3 мільйони людей з обмеженою здатність пересуватися. На 2025 рік це число визначити майже не можливо, оскільки, в результаті війни багато як цивільних, так і військових в наслідок російської агресії отримали травми. Важливо зазначити, що не лише в наслідок війни збільшується кількість маломобільних людей. На це впливає дуже велика кількість факторів, таких як: умови праці(не одноразово був розголос ситуацій на робочому місці, після яких люди отримували серйозні травми), екологія, яка з кожним роком стає все гірше, оскільки населення не цінує те, що маємо сьогодні, до того ж, в багатьох старших людей, які пережили Чорнобильську катастрофу з часом проявляються різні проблеми [6].

В Україні з початку повномасштабного вторгнення за даними МОЗ України, було створено 8050 реабілітаційних ліжок в медичних закладах. Інформація, щодо створених власне установ, на жаль, відсутня. Але, не дивлячись на це, головними реабілітаційними центрами країни є наступні [2].

Медичний центр Імпульс- вважається приватною багатопрофільною клінікою в місті Київ (рис.1.1). Взагалі займаються невідкладною допомогою, діагностикою, терапією, кардіологією тощо. Основним напрямком реабілітації є допомога після інсульту, вони допомагають хворим пройти реабілітацію, відновити мовлення, пам'ять, рухи. Оскільки, інсульт потребує досить довгої реабілітації(іноді це може затягуватися на не один місяць) варто процес відновлення проходити із висококваліфікованими лікарями та бути завжди під наглядом. Але важливо зазначити, що не лише від клініки, яка буде допомагати пацієнту повернутися до життя все залежить, також багато чого залежить від самого пацієнту, його сили волі та бажання жити повноцінне життя. Після інсульту важливо пам'ятати, що боротьба за звичне життя іде на хвилини, то ж чим швидше пацієнт збагне, що йому допомагають, тим більша вірогідність скоріше стати на ноги [4].

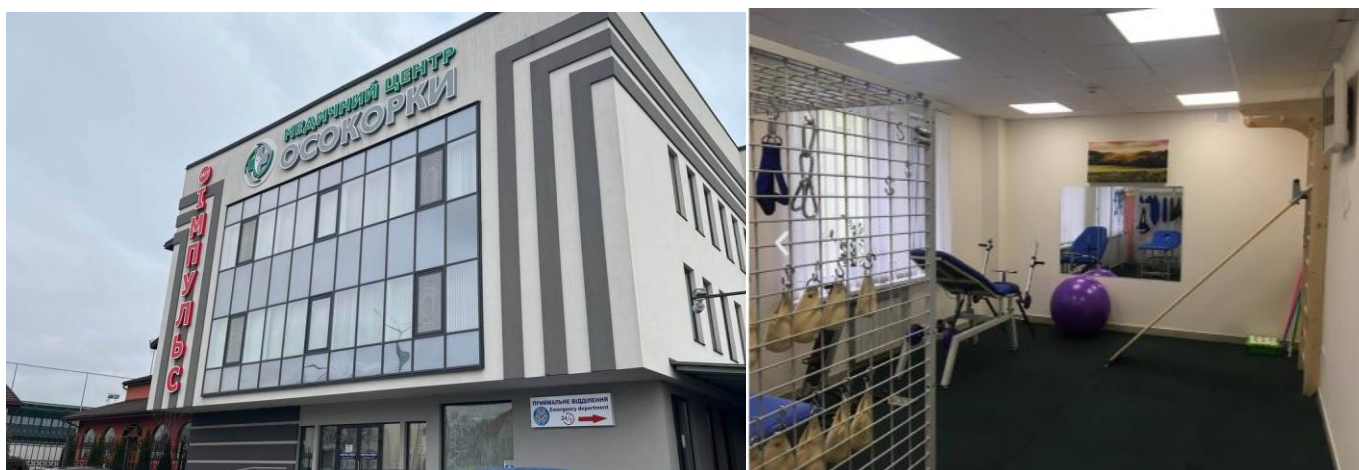


Рис. 1.1. Реабілітаційний центр «Імпульс» [4]

Медичний центр Добробут- приватний заклад, який спеціалізується на 75 напрямках (рис. 1.2.). Основними з них є кардіологія, онкологія, кардіохірургія, ортопедія, травматологія, нейрореабілітація тощо. Даний заклад має тандем-партнерство «спеціаліст-дитина-батьки» [3].



Рис. 1.2. Вигляд фасаду клініки [5]

Медичний центр MedicoMente – заклад, який допомагає лікувати залежності (ігроманія, наркотичні речовини, алкоголь) та психічні розлади (залежність від ліків, депресія, тривожність, панічні розлади тощо). Використовуючи при цьому комплексний підхід, який відповідає міжнародним стандартам та всім протоколам (рис. 1.3). Варто зауважити, що вони ведуть лікування від знаходження проблеми до підтримуючої терапії, зоб проблема не повернулася [16].



Рис. 1.3. Медичний центр MedicoMente [16]

Реабілітаційний центр Recovery був створений сім'єю Пінчуків. На сьогодні, це 18 реабілітаційних центрів в різних містах України, які надають безоплатне лікування військовим та громадянам, які постраждали в наслідок повномасштабного вторгнення (рис.1.4). Даний центр в рік може допомогти 11 тисячам пацієнтам. Це новий медичний заклад, який має нове обладнання, оснащений тренажерами та апаратами для реабілітації, в тому числі, обладнання з віртуальною реальністю [17].



Рис.1.4 Вигляд реабілітаційного центру Recovery в середині [17]

Не можна залишити без уваги реабілітаційний центр NextStep Ukraine, який був створений ще в 2018 році в місті Ірпінь та активно допомагав людям. В 2022 році місто було під окупацією, але після його звільнення влітку- центр відновив роботу та почав надавати послуги з реабілітації для військових (рис.1.5). Важливо зазначити, що в центрі персонал постійно проходить підвищення кваліфікації не лише на

території України, а і беруть до уваги закордонний досвід. Із-за того, що зараз тема реабілітації є актуальною, такий же заклад планують відкрити і у Львові [5,18].



Рис. 1.5. Зона фізичної активності в реабілітаційному центрі NextStep Ukraine

[18]

Сад у НДСЛ «Охматдит» - це найбільша дитяча лікарня країни, яка постійно впроваджує нові методи лікування та не стоїть на місці. Вважається багатопрофільною лікарнею, яка допомагає дітям при будь-якому захворюванні. Дана медична установа постійно розвивається та планує відкриття нових відділень (рис.1.6) [19].

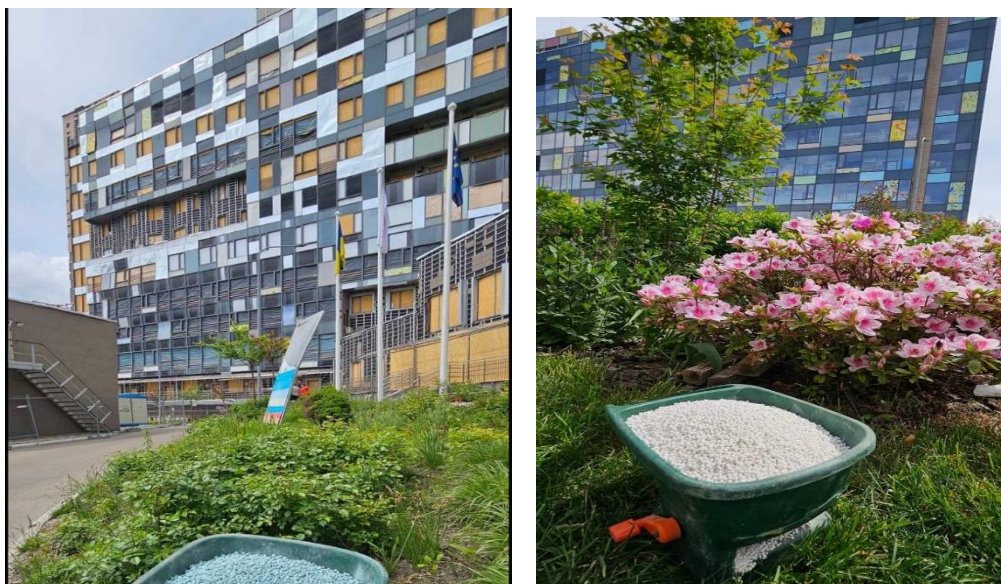


Рис. 1.6. Сад біля лікарні Охматдит [19].

Реабілітаційний сад у Київській обласній дитячій лікарні- цей знаходить між корпусами лікарні, та створений за для того, щоб допомогти маленьким пацієнтам

скоріше прийти в норму. В травні 2025 року там було висаджено 24 яблуні (рис.1.7) різних сортів(як літніх, так і зимових), а також ще планується створення декоративних городів [20].



Рис.1.7. Відтворення реабілітаційного саду у Київській обласній дитячій лікарні [20]

Сад у Центрі ментального здоров'я для захисників- відкрився цього року у Львові, минулого році на цьому ж місці ще були хащі, а зараз центр, який функціонує та допомагає військовим. Досить важливо, що зараз майже кожен житель країни страждає на фоновий стрес, депресію тощо і створення такого центру для військових, які постійно перебувають в стресі дуже важливе [21].

Не достатню кількість в Україні реабілітаційних закладів можна пояснити тим, що не присутнє достатнє фінансування, але окрім цього, постають не менш важливіші питання, які не дають створювати більшу кількість центрів допомоги. Є особливості проведення проектних робіт, земля- яку не охоче хочуть віддавати для такого виду потреб, дефіцит кваліфікаційних кадрів(в Україні є досить велика частина дійсно талановитих людей, але не дивлячись на це, ми частково ловимо прогалини в деяких спеціалізаціях або втрачаємо дійсно спеціалістів) [22].

1.3. Закордонний досвід у створенні реабілітаційних локацій

Розглядаючи закордонний досвід, важливо зазначити, що найбільш розвиненими у будівництві реабілітаційних садів є Америка. Оскільки, саме там із другої половини 20-го сторіччя почали вивчати цю тему. Саме тому, що Америка має спеціальний уряд, яким цим займається- Міністерство у справах ветеранів США, важливо зазначити, що воно стоїть на другому місці в країні та займається важливими питаннями розвитку, проектування та фінансування створення реабілітаційних центрів [9].

Але якщо розглянути вивчення реабілітаційних садів, або як їх тоді називали «цілющі сади», то можна понуритися досить в глибоку історію. Одну із перших пам'яток, яку вдалося знайти, була Асклепія в Епідаврі (рис.1.8), це місце користувалося своєю популярністю із четвертого століття до нашої ери та до шостого століття нашої ери. Це місце вважалося святилищем, оскільки, воно знаходилося на схилі погорба із панорамними краєвидами, оточене зеленню та джерельною водою. Це було перше місце, яке дійсно використовувалося для лікування людей, не дивлячись на те, що тоді використовувалося саме релігійне лікування, різнопланові ритуали проводилися [10].

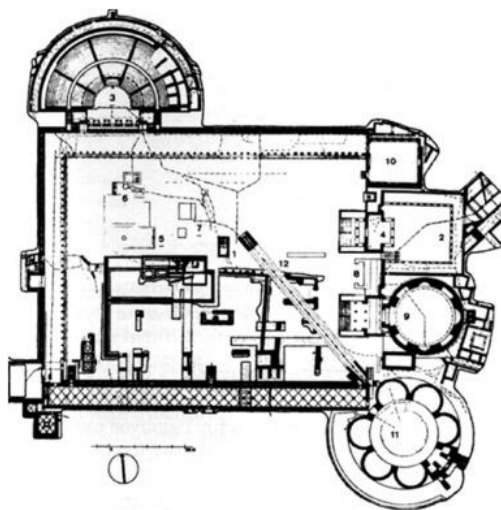


Рис.1.8. План Асклепіади, 5 століття до н. е. [10]

У період середньовіччя в Римі монастирі, також використовували, як лікувальні місця. Зазвичай, на тодішній час, то була лікарня для військових. Її планування було

спроектовано таким чином, щоб поступало постійно природне освітлення, палати були окремі та розташовували їх перехресно, для кращого провітрювання. Важливо зазначити, що кожен лазарет мав вихід в центральний двір, де були елементи ландшафту, були присутні газони та сади, для швидшого зцілення пацієнтів. Окрім того, вважали, що фонтан, який знаходився в самому серці закритого саду був дуже цілющим, із-за цього його використовували, як додаткову терапію (рис.1.9) [11].

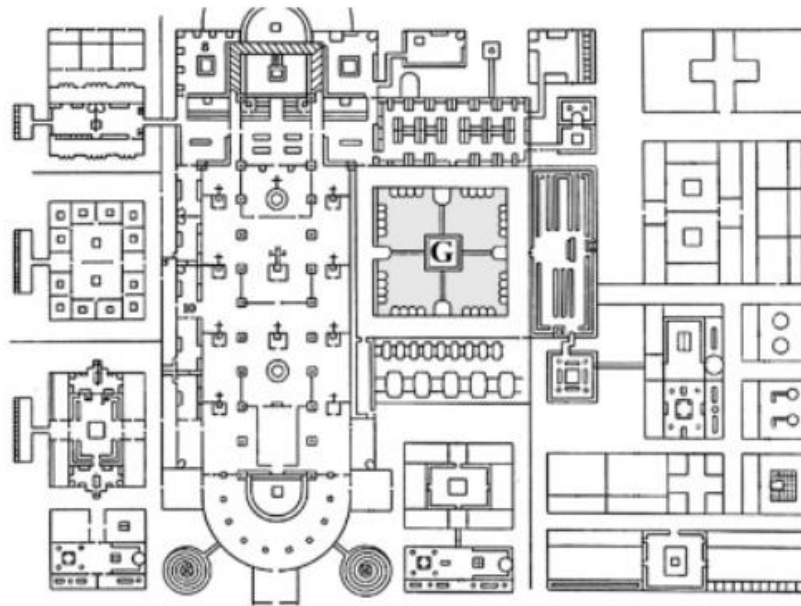


Рис. 1.9. Частковий план монастирських садів у Швейцарії [11]

Переходячи до 13 ст., варто зауважити, що саме в цей час архітектори створили лікарню для підкидьків у Флоренції, що і поклато початок епосі Відродження. А в кінці 17-початку 18 століття, продовжили використовувати лікарні у «військовому стилі» з коридорними планами (рис.1.10). І саме це допомогло у кінці 18 століття, коли із-за стрімкої урбанізації та антисанітарії почали з'являтися різні інфекційні захворювання, саме тоді люди зрозуміли важливість навколишнього середовища на здоров'я. В цей час цілющі сади були розташовані навколо лікарень для очищення повітря та вентиляції в приміщені [23].

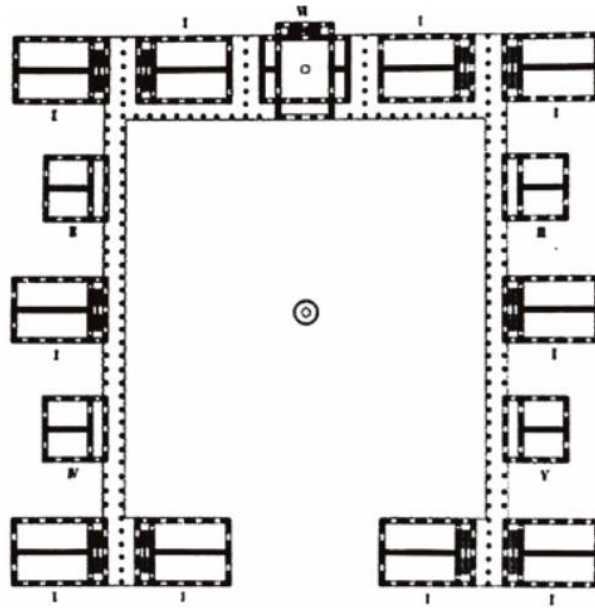


Рис. 1.10. Планувальна схема лікарень «військового стилю» [23]

У 19 столітті система коридорів не відповідала тодішнім стандартам, то ж архітекторам довелося відійти від цього, та перейти на систему павільйонів (рис.1.11). Цей підхід включав в себе зведення декількох окремих споруд, які характеризувалися відносно не великою висотою та були з'єднані між собою зовнішнім вітерцем. Це й прийом сприяв розселенню пацієнтів виключно за їхніми захворюваннями. Прикладом цієї системи можна назвати лікарню Святого Тома, лікарня Ларибуазьєр тощо [24].

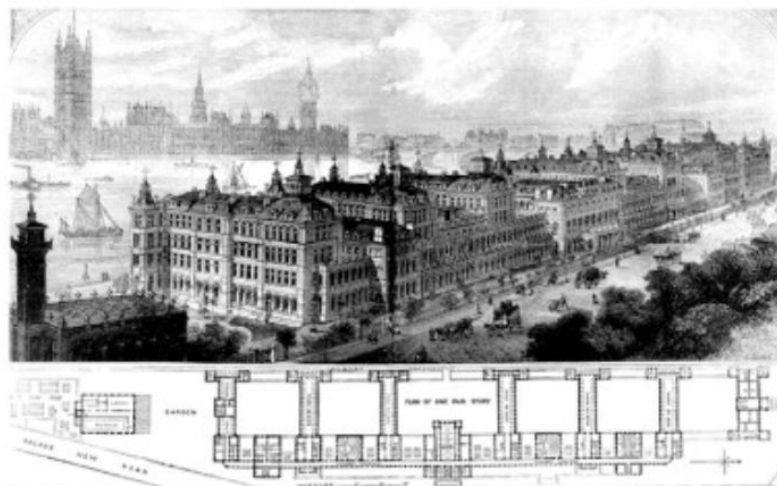


Рис. 1.11. Лікарня Святого Тома, Лондон [24]

У середині 19 століття до населення дійшло розуміння відношення між будівлями та насадженнями. Яскравим прикладом цього часу можна назвати зимовий сад розташований в Лідсі Дженерал Лазарет, Англія (рис.1.12). В даному випадку

зимовий сад-це критий сад саме в лікарні, який був розташований навколо скляного будинку та його впливу на здоров'я. Завдяки тому, що він був оснащений різними видами рослин, він покращував якість повітря, виводив токсини та забезпечував свіжим киснем. Цим самим, це все ніби забирало пацієнта із клінічної обстановки та дозволяло успішно пройти терапію [7].

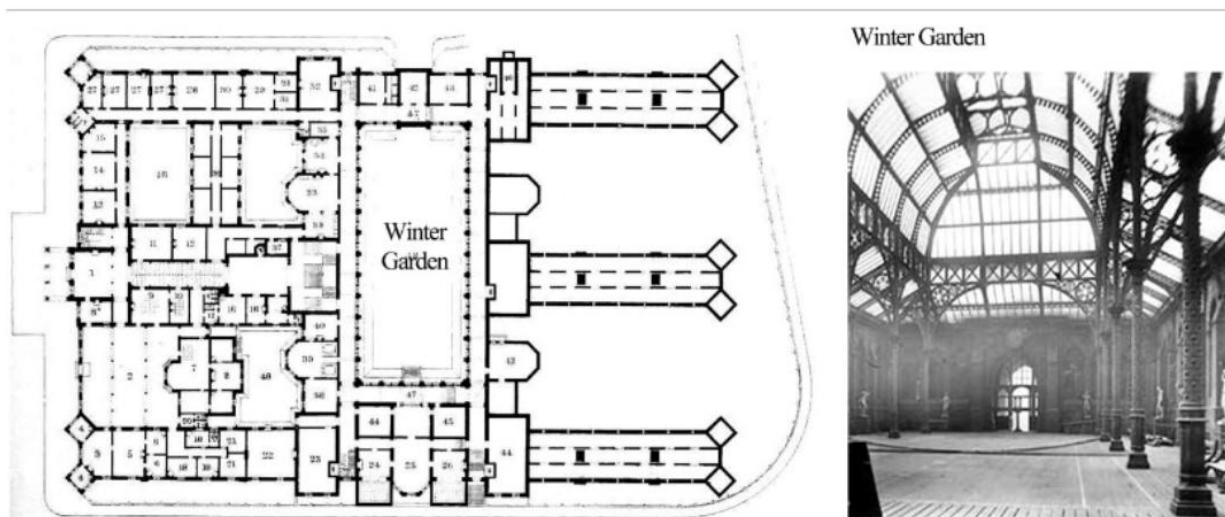


Рис. 1.12. План(праворуч) та зимовий сад(ліворуч) лікарні Лідса [8]

Протягом 20-го століття реабілітаційні сади зазначили досить помітної трансформації, оскільки, саме в цей час відбувся більший розвиток медицини та науки в цілому. Населення зрозуміло, що озеленення навколо лікарень та в цілому в місті, відіграє дуже велику роль, та допомагає від міських епідемій, саме із-за цього цілющі сади почали вивчати більше, щоб мати наукову точку зору. Важливо зазначити, що саме в цей час архітектори при плануванні цілющих садів почали використовувати підхід, орієнтований на пацієнта, це можна побачити в санаторії Пайміо. Саме в цьому санаторії робили спеціальні елементи для полегшення терапії [26].

Після Другої світової війни цілющі сади почали набирати свою популярність. В цей час, їх почали робити саме під індивідуальні потреби (хвороби) пацієнта.

У період довоєнного модернізму реабілітаційні сади почали змінюватися. В той час, почали шукати місця по далі від метушні, з гарними пейзажами, в лісі та біля водойми. Саме тоді, почали використовувати поняття санаторії, оскільки, будівлі почали будуватися комплексно. Замість звичайних конструкцій із прибудованими

балконами для кращого сонячного опромінення, почали навколо комплексу додавати сонячні тераси [27].

Для прикладу наведення реабілітаційних садів за кордоном можна взяти:

Санаторій Пайміо (рис.1.13) знаходився на південному заході Фінляндії він спеціалізувався на допомозі хворим на туберкульоз, в ті часи, коли був спалах хвороби. Його планування включало в себе гарно спроектовану ландшафтну композицію, клумба виконана в стилі легень, з використанням різних кольорів для передачі найбільш реалістичного та здорового зображення. Проектування включало в себе доріжки різної складності, схожі на лабіринт, щоб кожен пацієнт, не залежно від тяжкості та ступеня захворювання мав змогу пройтися та отримати природну терапію. Сама будівля мала досить звичайний вигляд, але проектувальник врахував, що потрібно передати сонячне світло та тепло в кожному із палат, продумав, щоб кожен із балкону чи вікна бачив природу, цим самим почував себе комфортно та спокійно. Алвар Аалто(фінський архітектор, який і запроектував даний реабілітаційний сад) врахував ще твердження, що сосна допомагає при туберкульозі, саме із-за цього на кожному із балконів в горщиках вона була присутня [25].

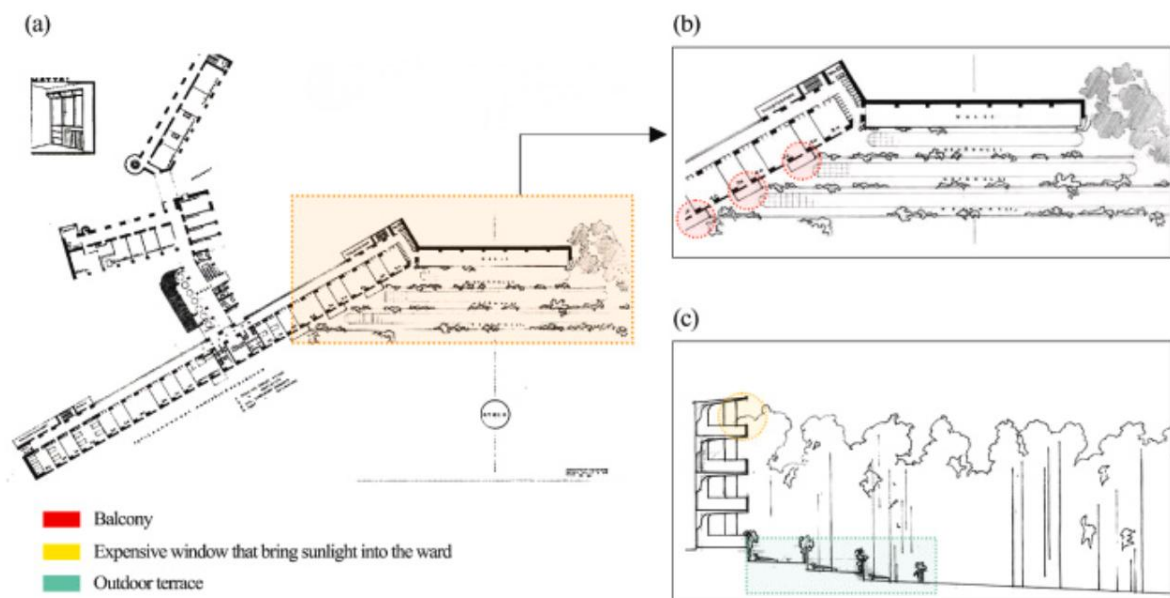


Рис. 1.13. Санаторій Пайміо, план першого поверху, відкрита тераса [25]

У післявоєнний час почався період матових лікарень із декількома дворами, в цей час використовувалися мансардні вікна, сади на дахах та знову ж велика кількість світла сонячного світла та рослин.

У кінці 20 століття відбулися нові зміни в медицині, було прийнято сприймати лікарні «людських масштабів» [28].

Наприклад, Мартою Тайсон було створено Центр сімейного життя, який був призначений для людей з хворобами Альцгеймера, розсіяним склерозом, шизофренією тощо. Під час створення реабілітаційного центру було враховано всі особливості пацієнтів, наприклад, відвідувачі хворі на Альцгеймера досить часто демонструють блукаючу поведінку, із-за цього потрібно було створити визначені доріжки для ходьби [29].

Центр Меггі в Данді було відкрито у 2003 році. Відкриту зону даного парку можна розділити на 4 окремі зони. Лабіринт у центрі Меггі символізує подорож до можливого зцілення. «Ліс пішохідної доріжки» - призначений для фізичних навантажень чи просто прогулянок. Важливо, що даний центр був створений для підтримки реабілітації для людей, які борються чи поборили рак. Саме із-за цього лавочки розташовувалися таким чином, щоб прожити сили хворих, і розташувати їх таким чином, щоб кожен зміг присісти відпочити, коли втомиться. До того ж, важливо було уникнути ароматних квітів чи рослин в цілому, оскільки, різкі запахи можуть викликати нудоту у пацієнтів. Зробити густу крону для майже постійної тіні, оскільки в деяких випадках хіміотерапії не дозволяються сонячні промені [6].

Згідно з дослідженням швейцарських вчених, 57% піддослідних почувалися краще та «більш відпочивши» після відвідування саду та беручи участь у садотерапії [30].

Також, одним із прикладів, коли реабілітація на природі допомогла, можна вважати досвід Ботанічного саду Нью-Йорка та Адміністрації ветеранів. Вони щодня протягом 4 тижнів проводили трьохгодинний сеанс із садівничим терапевтом, для ветеранів із суїцидальними спробами чи думками, які весь час почувалися ізольованими або пригніченими [31].

Ветерани брали участь в усіх заходах, таких, як садотерапія(щось посадати, посапати), введення щоденників, медитація, фізичні вправи, сон та життя за розкладом. Після першого сеансу садотерапії значно зменшився рівень стресу та депресивного настрою. Кожного наступного сеансу, результати лише покращувалися. Більшість учасників даного дослідження підтвердили, що їхній рівень життя покращився, зменшився стрес та покинули погані думки.

Використовуючи при цьому середовище, яке нас оточує. 82 людини, вважають, що в саду їм дійсно стає краще, це місце в якому вони можуть відійти від звичайного, буденного життя. Але, не дивлячись на високий рівень задоволених пацієнтів, 16% вважають, що сад викликає в них негативні емоції, скоріше за все із-за того, що для них це не відпочинок, а об'єкт прикладання зусиль [32].

Не одне дослідження, показує позитивний вплив рослин на людей, у пацієнтів понижувався артеріальний тиск, вони нарешті починають відчувати радість від життя, їм приносить задоволення бачити, торкатися, нюхати рослини. Після такої реабілітації, яка, як правило поєднується не лише із садом, а із психотерапією, медициною та фізіотерапією. Практика показує, що велика кількість людей, після реабілітації виходили без всіх попередніх симптомів та повертаються в нормальне, попереднє життя. Але все ж є винятки, та не всім достатньо пару місяці, щоб прийти в норму, в такому випадку, люди всеодно виходять з слабшими симптомами, та можуть повернутися до життя.

РОЗДІЛ 2

ПЕРЕДПРОЕКТНИЙ АНАЛІЗ ТЕРИТОРІЇ

2.1. Ретроспективний аналіз території міста Тараща

Тараща- невелике місто в Київській області, яке має багату історію, яка сягає століть. Знаходиться на Придніпровській височині та на даний час належить до Білоцерківського району [33]. Місто розташоване в зоні лісостепу на мальовничих берегах річки Котлуй (притока р.Рось). Відстань до великих міст є відносно не великою(до м. Київ близько 100-120 км) , що дає змогу поєднати спокій та гармонію природи із можливостями великих міст [34].

Заселення території почало відбуватися ще під час епохи енеоліту, мешканцями були східно-трипільські культури. У 15 століття до н.е. навколо міста створилося етнічне поле із праслов'янських спадкових культур.

До пізнього Середньовіччя хвилями було заселення різними племенами (кімерійці, скіфи, сармати) [35].

Із 3 по 4 століття в місті була присутня велика кількість культур та народів, що в кінці призвело до утворення черняхівської культури. Дана культура займала чорноземи та заплави річок, що залишило свій слід на подальшому розвитку міста. Занепаду аграрної культури сприяли нові кочівники- гуни. Згодом, місто потрапляє під владу Великого Князівства Литовського (14-15 ст.), а пізніше – Речі Посполитої.

Перші поселення існували в епоху палеоліту, а перша письмова згадка про Таращу, як про урочище була в 1611 році. До сьогодення дійшли залишки скіфських городищ, змієвих валів, «кам'яна баба» тощо [8].

Ранні етапи існування міста розпочалися в 16 столітті , на той час, Тараща була пустим урочищем, яке належало до Білоцерківського староства Речі Посполитої. В 1611 році польський король віддав урочище під владу боярину Лісевичу змусивши його нести військову службу при старостві. Але не дивлячись на це, місто залишалися всього лиш хутором.

Поруч з містом проводилися важливі речі, такі як укладання Вільшанської угоди.

В 1710 році Таращу віддали Антонію Бліндовському, він був полковником та приймав участь в захисті міста Любліна від шведів, місто було нагородою за служіння. Бліндовський перший хто заснував там село, яке досить швидко почало розростатися [35].

Не дивлячись, на успіхи полковника, в 1712 році Пилип Орлик і прихильники Карла 12 зрівняли селища із землею. Після чого Бліндовському знову довелося відбудувувати та заселяти Таращу, цього разу він зазнав більшого успіху і вже в 1722 році селищу дали статус- містечка, що відкривало нові можливості та дало право проводити ярмарки. А в 1724 році містечко нараховувало 63 двори, які сплачували податки.

Згодом, а саме в 1737 році полковник помер, його дружина вийшла заміж за Струтинського та почалася судова справа стосовно права власності на містечко. Оскільки, дружина Бліндовського стверджувала, що вона, має повне право на містечко, згідно із грамотою, а Бушовський, новий Білоцерківський староста, стверджував, що містечко це власність держави. До поки, йшло доведення правоти, Таращею керував Медведівський, його призначив староста [8].

Наприкінці, 1736 року на місто напав загін гайдамаків, вони з боєм взяли Таращанський замок та пограбували губернатора і містечко. Бушовський в цей час мав уже майже всі права на Таращу, хоча судова справа тривала до 1744 року. Відомо, що в цей час на старосту нападали та виганяли його з містечка, хоча це не привело до великого успіху, оскільки, в 1754 він мав вже повноцінні права на місто.

В 1740 в Таращі була побудована грабова церква, за допомогою парафіян, котрих на той час, налічувалося близько 80 дворів.

В 1753 році на місці старої церкви, побудували нову, теж із дерева та трьома куполами [8].

Згодом, місто було визнано окремим староством, в ньому були присутні замок, 122 подвір'я та 4 млини.

1791 року Тараща отримала статус міста та Магдебурзьке право, оскільки на той час вона налічувала 265 дворів та досить стрімко продовжувала зростати.

У 1842 році місто нараховувало більше 5 тисяч жителів та майже 800 будинків. Вже була присутня церковнопарафіяльна школа, повітова лікарня та тюрма. Школа зазвичай була призначена для заможних людей, саме із-за цього там навчалось близько 30 дітей. Протягом 1845 року лікарня налічувала близько 200 пацієнтів, а тюрма-майже тисячу [35].

Після відміни кріпосного права- Тараща почала набирати ще більших обертів. Інтенсивніше почала розвиватися галузь торгівлі, промисловості та ремесла.

В 1869 році місто нараховувало двокласне училище, два однокласних училища, церковнопарафіяльна школа, чотири приватних та кілька недільних шкіл. А в 1916 році кількість учнів на місто сягала більш, ніж 1500. А сама Тараща налічувала вже 15 тисяч населення. На початку 20 століття були спроби провести залізничну дорогу до міста, оскільки воно мало велику значущість, але із-за революційних подій та громадської війни не вистачило ресурсів.

Досить велику кількість населення міста в кінці 19 століття відігравали євреї, оскільки їхня кількість перевищувала за 5000 осіб. На сьогодні, залишилися могили відомих євреїв.

У 1918 році, коли Тараща належала до радянської влади, відбулося найбільше повстання місцевих. Із-за того, що спочатку, щоб протистояти німцям та оборонити село Синяву було задіяно 800 людей, то через певний час він переріс і нараховував в своєму складі близько 20 тис. осіб, пізніше з повстанського загону створили Таращанський полк [35].

Тараща сильно постраждала в 1920 році від набігу Першої кінної армії за підтримки Будьонного. Після чого, їхні набіги було описано в книгах, як «героїчний» вчинок, використовуючи детальне перенесення в ті дні та те, що там відбувалося.

Після закінчення громадської війни повернулися до роботи 2 початкові школи та 2 семирічні, а також відкрився технікум.

Також, в довоєнний період було зроблено багато переворотів стосовно релігії, більшість церков, їх перетворили в музичну школу, гуртожиток тощо.

Героїчно місцеві жителі показали себе під час Німецько-радянської війни 1941-1945 рр. До цього часу присутня велика кількість пам'ятників, монументів з вдячністю.

Якщо розглядати післявоєнний час, то варто зазначити, що 1957 році Тараща при радянській владі набула статус міста. В цей час почали відновлювати підприємства, створювати нові районні об'єднання «Сільгосптехніки», нові цехи сирзаводу, плодоконсервний завод, комбінат по виготовленню продовольчих товарів. В 70-х роках було заасфальтовано всі центральні вулиці міста та району в цілому, відкрито дитячу лікарню, відкриті нові школи, музичні та художні, до того ж, продовжив працювати місцевий технікум [8].

На сьогодні місто досить повільно розвивається. Має в своєму складі підприємства, які працювали і до цього, а саме по переробці сільськогосподарської продукції, по вирощуванню птиці та великої рогатої худоби, по переробці молока тощо. Зберіглася досить велика кількість пам'яток, в тому числі і церкви(зараз греко-католицька церква використовується для музичної школи). Як і раніше, місто включає декілька шкіл, садочків, коледж, лікарню і інші важливі об'єкти інфраструктури [8].

2.2 Місцезнаходження об'єкту проектування та його сучасний стан

Територія об'єкту знаходиться в місті Тараща, Київської області, Білоцерківського району, маючи вихід до вулиці Володимира Великого, Свободи та Перемоги. Ділянка знаходиться в комунальній власності (додаток А1. Ситуаційний план).

Ділянка майже з усіх сторін оточена дорогою в основному місцевого значення, лише із Південно-західної частини межує із приватним сектором. На Заході та південному-сході ділянки через дорогу, також присутній спальний район. На Півночі та Північному-сході знаходяться сервіс по ремонту автомобілей (рис.2.2) та доглядом за ними, також, відділення нової пошти (рис.2.1). Важливо зазначити, що на північному-сході до ділянки примикає будівля молитв (рис.2.3).



Рис. 2.1 Вихід до вулиці Володимира Великого (фото автора)

Навпроти території, яка зображена на рис.2.1 знаходиться перше відділення Нової пошти.



Рис. 2.2 Вихід до вулиці Володимира Великого (фото автора)

На рисунку 2.2 зображено вихід із ділянки на вул. Володимира Великого та можна побачити на перехресті із правої сторони автомийку та сервісний центр по ремонту автомобілей.



Рис. 2.3. Дім Молитв (фото автора)

На рис.2.3 зображено північно-східну, примикаючу до ділянки територію, на якій знаходиться діючий дім Молитв.



Рис. 2.4. Вихід із ділянки до вул. Сікевича Володимира (фото автора)

На рисунку 2.4 та 2.5 ми можемо бачити вихід із території до садово-городніх ділянок. Цей вихід знаходить на південній межі. Оскільки, територія із моменту створення не використовувалася, як паркова(хоча так планувалося), то люди протоптали стежки, так як їм зручно. Але із-за того, що планується створення реабілітаційного центру, то даного виходу не буде, за для уникнення зайвих конфліктів.



Рис. 2.5 Вихід із території до приватного сектору до вул. Сікевича Володимира (фото автора)

Вихід із території до вул. Свободи також протоптаний, по тій же самій причині, що і стежки. Людям зручно було, щоб до їхнього городу доїжджали по території парку (рис.2.6).



Рис. 2.6 Вихід із території на вул. Свободи (фото автора)

За для комплексної оцінки об'єкту та планування подальших дій було проведено передпроектний аналіз території, за допомогою якого було досліджено сучасний стан зелених насаджень, рельєф, інженерні комунікації тощо.

Територія має 4.1 га переважно рівнинного рельєфу. Більша частина території рівнинна, лише зі сторони вул. Свободи присутній перепад (близько 10 метрів).

Ділянка має помірно континентальний клімат, що означає, гарно виражені 4 пори року. Останні роки із-за потепління світових масштабів ідуть зміни, та зими перестали бути такими холодними, а літо стало дуже жарке. На мікроклімат реабілітаційного саду впливає його місцезрештування, оскільки він в основному оточений приватною забудовою(будинками), то сильних вітрів тут немає. Вологість повітря нормальна із-за того, що саме місто знаходиться в зоні достатнього зволоження, поруч є досить велика кількість ставків та озер, саме із-за цього випадає достатня кількість опадів. Особливі відмітки по мікроклімату відсутні.

Варто зауважити, що кількість та якість озеленення в місті бажає кращого, із-за декількох основних факторів. До прикладу, халатність працівників, які мають пряме значення до озеленення, не добротність населення міста(оскільки, не одноразово були випадки, коли саджанці крали чи ламали), зміна екологічних умов(жаркіше літо з вітрами, тепла зима без сильних морозів).

2.3 Аналіз благоустрою території парку

Аналіз благоустрою території є важливим аспектом для виявлення та вирішення нагальних проблем. У даному аналізі варто розглянути такі моменти: функціональне зонування та планування території, наявне озеленення та ландшафтний дизайн, інфраструктура та обладнання, санітарний стан та утримання, екологічні аспекти та безпека(додаток Б, опорний план території).

Розглядаючи ці всі питання поступово та паралельно один до одного, пропоную почати із функціонального зонування. Згідно з наявним обстеженням, як таке зонування відсутнє, оскільки, окрім доріжок, які були зроблені саме місцевими на території не має більше нічого (рис.2.7.). При проектуванні реабілітаційного саду,

частково буде взято до уваги наявні доріжки, але іншу їхню частину доведеться перенести, оскільки, їх проклали люди для своєї зручності.



Рис. 2.7. Наявна дорожньо-стежкова мережа (фото автора)

Ландшафтний дизайн, фактично теж відсутній. Стосовно озеленення, то на території присутні дерева різної величини та кущі, але із-за того, що парком давно ніхто не цікавився, він має не доглянутий вигляд. Єдине, що можна віднести до ландшафтного дизайну території – це посаджені нові дерева по-під вулицею Володимира Великого (рис.2.8).



Рис.2.8. Ново-створена рядова посадка по вул. Володимира Великого (фото автора)

Інфраструктура присутня поруч із ділянкою (нова пошта, місцевий базар, продуктові магазини, в хвилини 8-10 присутня автостанція та супермаркет, поруч є школи та садочки). Стосовно обладнання, ситуація гірша, на території відсутні ліхтарі

(наявні лише під дорогою до вул. Володимира Великого), немає лав та сміттєзбірників.

Певна частина деревних рослин мають незадовільний санітарний стан. Велика кількість рослин потребує санітарної чистки, а інша частина потребує абсолютного видалення.

Екологічні аспекти потребують розгляду, оскільки паркова територія не включає в свій асортимент рослин, які знаходяться під загрозою зникнення, а якість присутніх дерев бажає кращого.



Рис.2.9. Стан насаджень сьогодні (фото автора)

Безпекова ситуація на території не в найкращому стані. Оскільки, із-за відсутності ліхтарів в темну пору доби там не пройти. До небезпеки також, можна віднести непроглядність та захаращеність території. На даний час, територія має велику кількість зарослі чагарників із-за чого проглядність є не дуже доброю.

2.4 Сучасний стан зелених насаджень

Сучасний стан зелених насаджень це важливий показник, який дає нам змогу оцінити екологічні умови та територію в цілому. Дане дослідження показує нам якість наявних деревних угруповань та дозволяє спроектувати майбутній ландшафтний дизайн із урахуванням всіх наявних проблем на ділянці.

Більша частина деревних та кущових рослин має пригнічений (незадовільний) стан. Це пояснюється довгою відсутністю правильного догляд, сильним ущільненням ґрунту та порушенням санітарного стану. Також, важливо зазначити, що досить велика частина дерев(оскільки територія була висаджена років 70 назад) має ознаки старіння, відповідно із-за цього рослини мають поверхневі ознаки пошкодженості, наявність механічних пошкоджень стовбурів, пошкоджень шкідниками, суховершиння та в цілому ураженні хворобами.



Рис.2.10. Сучасний стан території (фото автора)

Важливо зазначити, що територію було засіяно не дотримуючись норм щільної посадки, із-за цього проявляється не рівномірне покриття ґрунту. Із-за того, що довгий проміжок часу ділянка не отримувала потрібного догляду – з’явилася велика кількість самосівів малоцінних видів (рис.2.10.).

На території в місті Тараща присутні такі деревні види:

Клен гостролистий (*Acer platanoides*), клен польовий (*Acer campestre*), робінія псевдоакація (*Robinia pseudoacacia*), липа серцелиста (*Tilia cordata*), береза повисла (*Betula pendula*), ясен звичайний (*Fraxinus excelsior*) та інші.

РОЗДІЛ 3

ПРОЕКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО СТВОРЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО САДУ

3.1. Концепт-ідея саду та зонування території

Ідея створення реабілітаційного саду виникла після проведення взаємозв'язку між реаліями сьогодення та населенням країни. Кожен, без виключень, перебуває в стані емоційної чи фізичної напруги з початку повномасштабного вторгнення. І відповідно на фоні цього виникає стрес, роздратованість, пасивна агресія, як відповідь організму на зовнішній подразник. Велика кількість населення, буде це заперечувати, оскільки ми самі іноді можемо не помічати, як війна, та і в цілому будь-який стрес, відображається на нас. Сьогодні в Україні розрізняють такі види стресу:

- Інформаційний – це той вид, коли люди занадто багато читають новини, ведуться на пропаганди. Наш мозок реагує на: тривожні повідомлення, про бойові втрати, дії та руйнування; на різнопланові дезінформації, фейки; чуттєво відносять до повідомлень про рідне місто чи когось знайомого.

- Емоційний – це саме той вид, коли люди відчують тривогу, страх, гнів тощо. Ці всі емоції, ми отримуємо під час того, як відчуваємо постійну небезпеку для життя(хвилюємося за себе та близьких); втрату- щоб це не було, колишнє життя, знайомі, близькі, дім; безсилля- коли розуміємо, що не можемо нічого змінити самостійно; нестача або надлишок інформації.

- Фізіологічний – даний вид стресу, ми отримуємо, коли поруч приліт чи щось збивають, та можемо помічати зміни в організмі такі як, різке прискорення серцебиття, пришвидшене дихання, та і в цілому різні захисні реакції(до прикладу, пригнутися чи «сіпнутися»).

- Посттравматичний – це той момент, яким зараз страждає велика кількість населення країни, оскільки майже кожен чув вибухи(в кращому випадку лише їх) та до цих пір не може пережити те, що він був в сусідньому будинку, чи що це було занадто близько тощо. Люди, які страждають на посттравматичний стресовий розлад

зазвичай має нічні кошмари, різкі реакції на голосні звуки, відчуження від людей, місць, які можуть нагадувати про травму.

В загальному, якщо розібратися, що таке стрес, то це період адаптації організму до якогось із факторів подразників. Але іноді, коли стрес занадто частий, виникає дистрес, коли організм перестає адаптуватися та отримує негативний вплив. Із-за цього людина може переживати виснаження, патологічні та дисфункціональні порушення.

Сад сприймається людиною, як безпечне місце, саме із-за цього він відіграє важливу психологічну роль в житті. Природа в ньому надає сенсорний досвід, відчуття психічного та фізичного благополуччя. Реабілітаційні сади є перевірені часом, результати даних досліджень дають змогу побачити, як у пацієнта зменшується стрес, тривожність, піднімається настрій, концентрація уваги та жага до життя.

Доведено, що знаходження в природному середовищі асоціюється із безпекою, захистом та спокоєм. Але варто не забувати, що кожен із нас індивідуальний, і те, що для когось приносить спокій- іншого може дратувати. Це цілком нормально, кожен буде по різному реагувати на той чи інший запах чи колір. Пацієнти поділяються на два види, одні з яких будуть приймати активну участь в покращенні саду чи в цілому будуть активними, інші ж- пасивними, просто спостерігачі.

Хороші емоції буде викликати не лише сад, а і благоустрій самого приміщення, вазони, вигляд з вікна тощо. Також, доведено, що не лише перебування в реабілітаційному саді допоможе, а і залучення пацієнтів до цієї діяльності, створення міні городиків(грядок) щось посіяти, обрізати чи висадити буде мати позитивний вплив на фізичне та психоемоційне здоров'я.

В даному проекті все було продумано для того, що організувати простір так, щоб кожен із присутніх зміг відновити фізичне та ментальне здоров'я, прийти в себе та повернутися до попереднього життя. Важливо було взяти до уваги

Основні принципи організації реабілітаційного центру:

- Одним із перших принципів варто зазначити пацієнтоорієнтованість, оскільки при створенні варто було продумати все, щоб мати індивідуальний підхід до кожного пацієнта, звертати увагу на фізичний та емоційний стан.

- Наступним етапом, варто було продумати комплексну допомогу. Потрібно було поєднати фізичну, психологічну, медичну, соціальну та трудову терапію.
- Важливо зауважити, що реабілітаційний центр має бути доступним для всієї категорії населення. Не зважаючи на фінансові чи фізичні труднощі.
- Також, потрібно заздалегідь продумати, щоб родина потерпілих мали змогу бути постійно поруч та провести з ними навчання, стосовно того, як правильно поводитися та реагувати на ситуації.
- Важливо, під час підбору персоналу, обирати тих, хто вміє тримати конфіденційність.
- Постійно контролювати прогреси та виправляти методи лікування пацієнта. Оскільки від цього залежить кінцевий результат людини, яка перебуває на лікуванні.
- Правильно підібраний асортимент рослин, який допоможе насолоджуватися природою та надасть відчуття спокою. Без використання яскраво виражених кольорів та запахів, оскільки вони можуть подразнювати пацієнта.

Запроектований реабілітаційний сад розташований в місті Тараща Київської області. Його концепція полягає в тому, щоб допомогти людям із вадами руху та сприйняття оточуючого світу (люди, які в результаті будь-якої діяльності втратили кінцівки чи зір/слух). Територія є відносно рівною, що дасть змогу пацієнтам пересуватися безперешкодно, а у випадках які будуть цього потребувати, є пандус (рис.3.1.). Оскільки, ділянка знаходиться відносно на окраїні міста в житловому районі, то гості не будуть почувати дискомфорт із-за гучних звуків транспорту чи відчувати міську метушню [3].



Рис.3.1. Пандус біля головного вході в будинок (розробка автора)

Зонування було продумано таким чином, щоб кожен відчував себе комфортно, знайшов єдність із собою та зміг не втрачати бойовий дух. В даному саді кожен буде відчувати себе важливим, особливим та знайде собі заняття по душі. А також, прораховану кількість та види рослин, щоб доставити максимальне задоволення від перебування на свіжому повітрі та відчуття спокою для відвідувачі, дати їм змогу поєднатися з природою та відчувати себе в безпеці.

У саді було використано за основу чотирикутні фігури, як додаткові деталі-КОЛО.



Рис.3.2 Зонування території (розробка автора)

Під час створення функціонального зонування (рис.3.2), було взято за основу те, щоб кожен в не залежності від віку, статі чи травм зміг знайти для себе щось підходяще. Саме із-за цього в саді було виділено такі зони:

- головний вхід (рис.3.4.) та вхідна зона (рис. 3.3), а також, додаткові входи за для зручності відвідувачів;



Рис. 3.3. вхідна зона (розробка автора)

Вхідна зона зустрічає приємними композиціями, роздоріжжям та інформаційним стендом за для зручності пацієнтів.

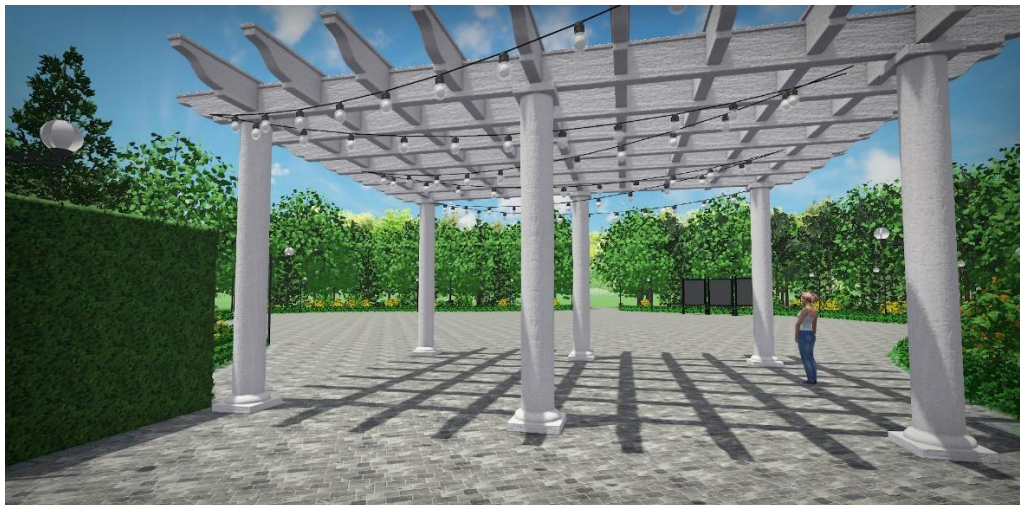


Рис. 3.4. Головний вхід (розробка автора)

Територія Реабілітаційного саду оточує жива огорожа (рис.3.5.), яка виконує функцію захисту від міської метушні та пилу. Окрім, цього додає естетичного забарвлення ділянці. Також, ділянки біля доріжок супроводжує жива бордюра із Спіреї японської (*Spiraea japonica* 'Albiflora') (рис.3.6).



Рис. 3.5. Зображено вхідну зону, рослини та живу огорожу (розробка автора)

Також, територія оздоблена ліхтарями та гірляндою (рис.3.4). Окрім, цього вона включає в себе композиційні насадження без яскраво виражених кольорів.



Рис. 3.6. Вхідна зона, бордюр (розробка автора)

- Прогулянкова зону (рис.3.7.) місце яким люди доходять до самої споруди реабілітаційного центру та пересуваються до інших зон.



Рис. 3.7. Прогулянкова зона (розробка автора)

Варто зауважити, що під доріжкою в прогулянковій зоні присутні живі бордюри.

Також, в прогулянковій зоні знаходяться зручні лавки, смітники та світильники. Світильники поділені на два види, один з яких підсвічує дорогу(буде зручно для людей із проблемами зору), інший освічує загальну дороги (рис.3.8).



Рис. 3.8. Вигляд світильників в прогулянковій зоні (розробка автора).

Важливим аспектом, при проектуванні реабілітаційного саду, було врахувати потреби всіх перебуваючих в ньому. Саме для цього, в прогулянковій зоні було продумано територію біля лавочок, таким чином, щоб в рівень із лавкою, міг стати пацієнт, який із тих чи інших причин, повинен пересуватися на візку (рис.3.9.).

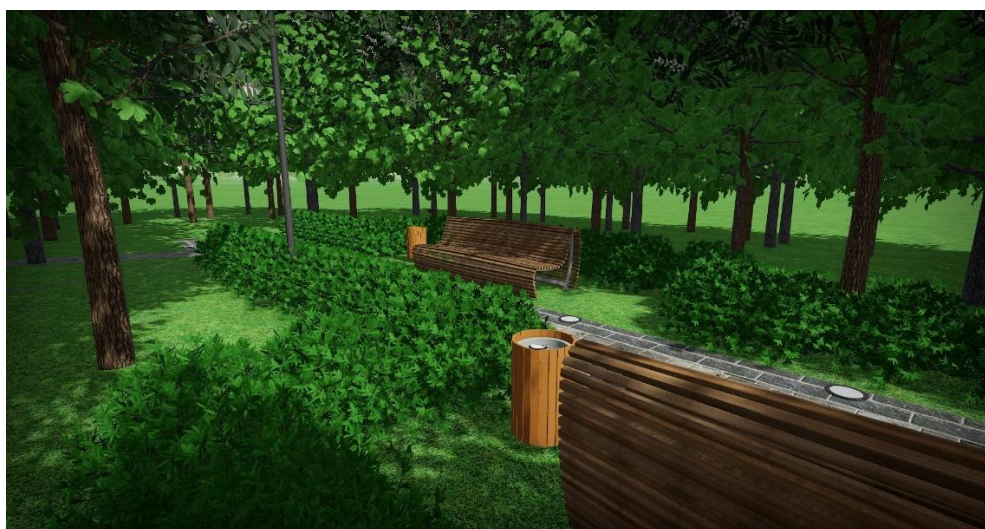


Рис. 3.9. Місце для зупинки людей на візку (розробка автора)

- Зона активного відпочинку- територія, де кожен зможе знайти щось підходяще для себе. В цій зоні, пацієнти зможуть зайнятися своїм тілом, розвивати різні групи м'язів, знаходити нові знайомства та соціалізуватися.

Для соціалізації в зоні активного відпочинку присутнє міні поле (рис.3.10.) та тенісні столи (рис.3.11.).



Рис. 3.10. Міні поле (розробка автора).

Тенісні столи (рис.3.11) знаходяться поміж дерев, що дає змогу пацієнтам бути постійно в затінку.



Рис. 3.11. Тенісні столи (розробка автора).

Також, територія активного відпочинку включає в себе тренажери для різних груп м'язів та для різних особливостей пацієнтів (рис.3.12;3.13; 3.14).



Рис. 3.12. Тренажери біля міні футбольного поля (розробка автора).

Окрім, класичних тренажерів для пропрацювання м'язів, на території зони, також присутні турніки/бруси (рис.3.13.). Цим самим враховується специфіка роботи реабілітаційного саду. Тому що, для пацієнтів на візку, із проблемами кінцівок, потрібно краще розвивати групи м'язів на руках.



Рис. 3.13. Турніки на території активного відпочинку (розробка автора).

По іншу сторону доріжки, яка розділяє зону активного відпочинку, також, знаходяться тренажери іншого типу. На цій стороні зони, можна бачити більшу кількість деревних рослин, що дозволяє розуміти, що територія, більшу частину доби, знаходить в затінку (рис.3.14).



Рис. 3.14. Зона активного відпочинку (розробка автора)

Зона тихого відпочинку- в цій зоні, пацієнти мають змогу, як і самостійно відпочити на гамаках (рис. 3.15.) чи посидіти в альтанках поспілкуватися (рис. 3.16.), так і пограти в шахи, доміно, чи полежати/походити по газоні.



Рис. 3.15. Зона гамаків (розробка автора)

Зона тихого відпочинку має приглушене світло, за для того, щоб зберегти певну інтимність території та залишити відчуття спокою. Біля гамаків розташовані світильники у формі сфери (рис.3.16.), за для додання певної атмосфери.



Рис. 3.16. Територія гамаків, зображення світильників (розробка автора)

Гамаки в зоні тихого відпочинку використовуються для усамітнення, роздумів, моментів, коли хочеться побути із самим собою. Але для соціальної взаємодії, навіть під час тихого відпочинку було використано декоративні альтанки (рис. 3.17.).



Рис. 3.17. Вигляд декоративної альтанки (розробка автора)

Для освітлення даної ділянки були використані боларди (які підсвічують декоративну альтанку на кожному її вуглі) та гірлянди для надання атмосфери затишку (рис. 3.18).



Рис. 3.19. Освітлення декоративних альтанок (розробка автора)

- Господарська зона – створена за для того, щоб зберігати на території реабілітаційного центру чистоту, прати, утилізувати сміття тощо. Також, зона включає в себе і ремонтні станції, для дрібного виправлення нагальних проблем. У ній знаходиться все, що потрібно для господарства, щоб вирішити ту чи іншу невелику проблему (гараж, сміттеві баки, теплиця, комора, насосна станція тощо).

- Лікувальна зона – одна із найбільших зон саду, яка включає в себе споглядання за фонтаном та водоспадом, які у вечірній час мають підсвітку, а також, мають зручні крісла-кокони (рис. 3.20), місце для трудотерапії (рис. 3.22), аудиторія (рис. 3.24) – місце, в якому зможе проводитися групова психотерапія та лекції для всіх охочих, сенсорні доріжки (рис. 3.25) – місце де пацієнти зможуть пройтися босоніж по різних варіантах мощення, що дасть змогу додати чутливості чи поєднатися із природою; а також, аромотерапія (рис. 3.26), з різновидом пахучих рослин та дерев та зона йоги (рис. 3.27).



Рис. 3.20. Штучно створена водойма (розробка автора)

Територія біля водойми також має аромовластивість, оскільки оточена сосновими насадженнями та має в своєму асортименті кущі лаванди. Тобто, пацієнти будуть сидіти в коконах, в яких почуватимуть себе в безпеці, будуть споглядати за водоймою, яка має властивість заспокоювати та при цьому, ще відчуватимуть запахи рослин (рис. 3.21).

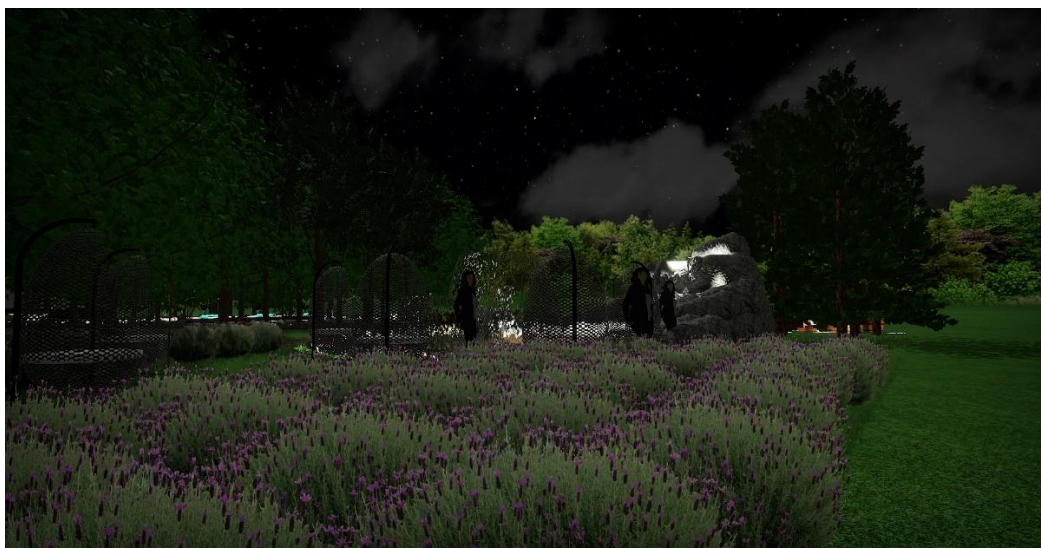


Рис. 3.21. територія біля штучної водойми (розробка автора)

Оскільки, науковцями було доведене, що трудотерапія допомагає скоріше прийти в почуття та повернутися до життя, то в реабілітаційному саді в місті Тараща,

було вирішено теж, додати таку можливість. Таким чином, пацієнти почувають свою важливість в житті, борються із небажанням жити (рис. 3.23).



Рис. 3.22. Місце для трудотерапії (розробка автора).

Для того, щоб додати ще більшою значущості пацієнтам кожен контейнер має власну табличку з іменем (рис. 3.23.), що дозволить на один сезон стати власником міні-городу, де господар зможе спостерігати, вирощувати, доглядати власно вирощені рослин. Такий вид реабілітації є мега дієвим для людей, котрі люблять вирощувати рослини, але не мають такої можливості.

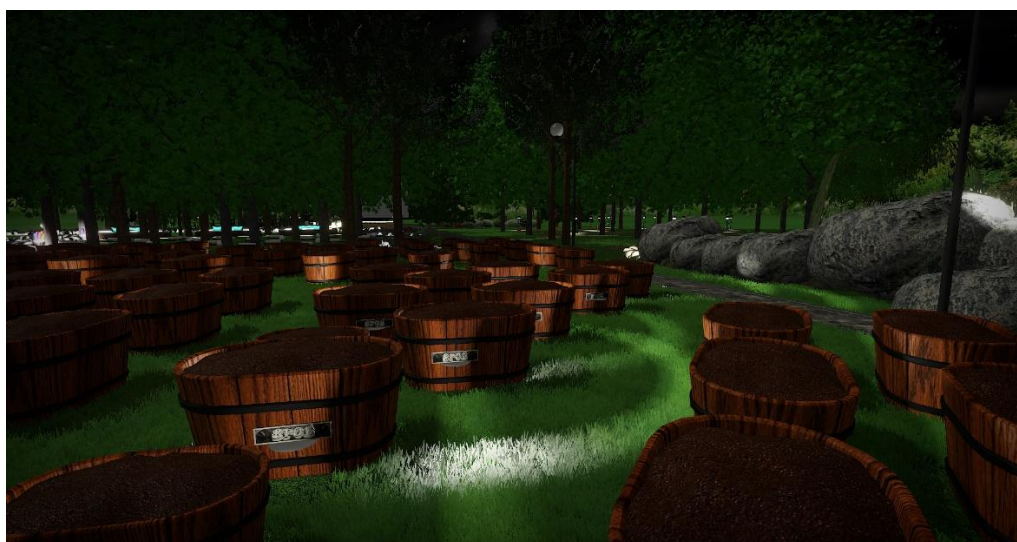


Рис. 3.23. Імені таблички на контейнерах (розробка автора)

Також, на території реабілітаційного саду було створено аудиторію під відкритим небом. Призначення аудиторії заключається в проведенні групових сеансів терапії та використовується для проведення тренінгів для суспільства міста.



Рис. 3.24. Аудиторія під відкритим небом (розробка автора)

Під час проходження реабілітації, важливо задіювати всі можливі варіанти. Саме із-за цього було створено сенсорні доріжки, які складаються із різних покриттів (рис. 3.25).



Рис. 3.25. Сенсорні доріжки (розробка автора)

Як було сказано вже вище, під час реабілітації важливо задіяти всі можливі варіанти покращення різних відчуттів. Для цього ще на території реабілітаційного саду було створено аромазону із використанням пахучих рослин лаванди вузьколистої ((*Lavandula angustifolia* Mill.), троянди дамаської(*Rosa damascena* Mill.) та інші) (рис. 3.26.).



Рис. 3.26. Аромазона (розробка автора)

Також, для підвищення соціалізації та нервового спокою було створено територію для занять йогою (рис. 3.27.).

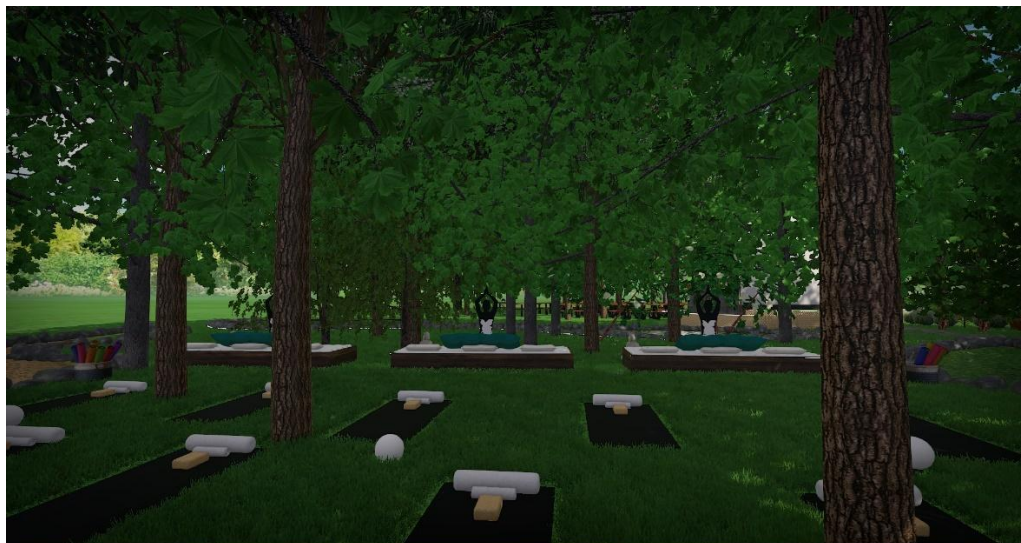


Рис. 3.27. Зона йогою(розробка автора).

Отже, створення реабілітаційного саду має включати в себе цілісний підхід, в якому буде гарно підібраний персонал, добре спроектована ділянка, яка дасть змогу відпочивати та працювати, відчувати спокій. Це місце, яке поєднує природні чинники та терапевтичну діяльність, для того, щоб відновити фізичне та психоемоційне становище. Створення саду базується на доступності, безпечності, естетичності та допомоги природи у процесах відновлення.

Унікальністю цього саду є те, що він допомагає зниженню стресу в організмі, покращує сенсоріку, моторику та в цілому чутливість і загальне самопочуття пацієнтів.

Створення реабілітаційного центру, дуже важливе завдання на сьогодні. Оскільки, поєднання ландшафтного дизайну, терапії та соціальної взаємодії дає змогу швидше прийти до тями та повернутися до буденного життя.

3.2. Запроектвані елементи благоустрою парку

Елементи благоустрою території відіграють важливу роль в створенні естетичного та комфортного середовища для жителів центру. У межах проектування саду було передбачено досить велику кількість декоративних та функціональних елементів із урахуванням безпечності, доступності та сенсорної стимуляції.

Під час проектування реабілітаційного саду, варто було продумати доріжки таким чином, щоб забезпечити безперешкодність, мобільність та безпеку в пересуванні пацієнтів. Саме із-за цього, для основних доріг використовувалося мощення викладене полімерними плитами, при цьому із розрахунком того, що поверхня не буде слизькою.

В місці де доріжки відіграють роль тактильної стимуляції(сенсорні доріжки) відбувається чергування гальки(різної фракції), дерев'яних плит, трави, сіна, листя, конусів хвойних дерев та кори. Така почерговість дає змогу підвищити чутливість, та частково буде працювати, як аромотерапія (сіно, хвойні дерева).

Також, доріжки мають певне маркування для людей з порушенням зору. А бордюри занижені, щоб виключити фактор травм.

Колір покриття був продуманий в досить світлих тонах, за для того, щоб пацієнти менше втомлювалися, а саме мощення не перегрівалося в літку.

МАФи або малі архітектурні форми продумані таким чином, щоб забезпечити функціональність, безпеку та залучення пацієнтів до активної чи пасивної терапії. Для цього в саду було використано:

- Лави, які мають низьке місце для сидіння, підлокітники та досить високі спинки, для зручного перебування на них.
- Гамаки та перголи(альтанки) для тіньового відпочинку та часткового усамітнення, якого іноді не вистачає всім нам.
- Столи для настільних ігор(шахів, доміно) за для соціальної активності, перебування в оточенні людей, які тебе зрозуміють, весело проведений час.
- Фонтан з підсвіткою, який знаходиться посеред водоспаду(озера), дає змогу ввечері спокійно посидіти та подивитися, заспокоїтися.

Для виготовлення всіх МАФів було використано безпечні матеріали, які зроблені з натурального(природного) матеріалу, мають приємну текстуру та природній колір для того, щоб зайвий раз не подразнювати пацієнтів.

Освітлення території відіграє важливу роль не лише функціональну, а й емоційну. Було спроектовано тепле, розсіяне світло, яке не викликає перенавантаження зору.

Світло було спроектоване таким чином, щоб врахувати аспект безпеки, тобто територія не мала б мати темних закутків, різких переходів світла, а мала рівномірне освітлення доріжок, пандусів, сходів та входів.

Наступної функцією світла є естетичність – локальне підсвічування рослин, фонтан, який буде перегравати, ділянки в цілому(внутрішній дворик). Це дасть змогу створити неймовірну вечірню атмосферу і перенестися подалі від метушні.

Також, для людей із вадами зору було додано контрастне освітлення, яке направлене до низу, щоб такі пацієнти могли орієнтуватися в темну пору доби.

Частково, під час створення саду, було продумано енергоефективність деяких світильників. Тобто, використовувалося LED освітлення та світильники, на сонячних батареях. Саме ті, які додавали антуражу місцевості та не виконували головну функцію. Оскільки, світильники на яких стояла задача освітити площу чи якусь велику ділянку не могли бути на сонячних батареях, за для того, щоб не впала якість освітлення.

За для досягнення цього ефекту в реабілітаційному саді було використано таке освітлення:

- За основне освітлення було взято світильники, які спрямовані до низу(для захисту від світлового забруднення), висотою 2,5 метри оснащенні таймером для економії світла. Їх було використано по головних доріжках, вхідній зоні та на території внутрішнього дворику.

- Для навігаційного освітлення було використано LED стрічки, які вбудовані в сходи, бордюри тощо. Також, за допомогою них було підсвічено вказівні знаки та покажчики.

- Для декоративного освітлення використовувалося підсвічування окремих дерев та груп, підсвітка водойми, а також, локальні джерела світла у перголах та клумбах.

- В зоні тихого відпочинку світло було зведено до мінімуму, для того, щоб дати змогу повністю почуватися на одинці із собою та в безпеці. Для цього було використано світлові кулі з досить приглушеним світлом.

Під час проектування освітлення території, до уваги було взято головні потреби пацієнтів. Тобто, уникнення мерехтіння ліхтарів, для того, щоб люди, які страждають на епілепсію почувалися теж зручно; плавне вимкнення та включення світла, щоб вберегти відвідувачів від страху раптової темряви чи освітлення; контрастне освітлення сходів, підйомів чи пандусів, для безпеки відвідувачів із вадами зору.

3.3. Пропозиції щодо озеленення території

Озеленення реабілітаційного саду відіграє не лише декоративну, але й терапевтичну функцію, яка допомагає пацієнтам швидше одужати, відновити психоемоційний стан та фізичне здоров'я. До основних задач озеленення території, відносяться- зменшення кількості забруднення повітря, рівня шуму та врахування від перегрівання території.

Під час озеленення ділянки, для створення зонування використовувалися бордюри та живі стіни із спіреї японської (*Spiraea japonica* L.f.), буддлея Давида (*Buddleja davidii* Franch.).

3.3.1. Добір рослин для озеленення загальних зон. Озеленення загальних зон відіграє важливу роль в створенні реабілітаційного саду. Оскільки, саме на ньому лежить відповідальність за естетичність, психологічність та функціональність території. Під час добору рослин, варто було враховувати те, щоб вони не були отруйними, алергенами, вибагливими та мали по черговість або декоративність протягом року, здатність очищувати повітря та викликали позитивні емоції для пацієнтів.

Для загальних зон(наприклад, вхідної) було використано рослини, які будуть почергово змінюватися(квітнути) та дають змогу цілий рік тримати декоративність. Також, під час добору увагу було зосереджено на те , щоб ці рослини були фактурними, з насиченим кольором листя.

Згідно із вище названих аспектів добору, було прийнято рішення для загальних зон використати такі рослини:

- Яблуня декоративна (*Malus floribunda* Siebold ex Van Houtte).
- Слива Піссарді (*Prunus cerasifera 'Pissardii'* Ehrh.).
- Акація жовта (*Caragana arborescens* Lam.).

Для створення акцентів на перехресті доріг чи просто приверненні уваги до того, чи іншого об'єкту.

Також, були використані хвойні рослини, для того, щоб підтримувати декоративність протягом року та формування каркасу.

- Туя Західна (*Thuja occidentalis* L.).
- Сосна Гірська (*Pinus mugo* Turra.).

Для створення «живих» бордюрів та виокремлення зонування території було використано такі кущі:

- Спірея Японська (*Spiraea japonica* L.f.).
- Буддлея Давида (*Buddleja davidii* Franch.).

А для формування акцентів у квітниках, сенсорних доріжках та створення контуру в зоні були використані трав'янисті рослини, такі як:

- Хоста *Hosta spp.*
- Лаванда вузьколиста (*Lavandula angustifolia* Mill.).
- Ехінацея пурпурова (*Echinacea purpurea* L.).
- Декоративні злаки такі як:
 - Міскантус китайський (*Miscanthus sinensis* Andersson).
 - Пеннісетум щетинистий (*Pennisetum alopecuroides* Forssk.).
 - Костриця сиза (*Festuca glauca* Vill.)

Дібраний асортимент формувався так, щоб поєднати в собі колір, фактуру, форму та аромати, які будуть позитивно впливати на пацієнтів реабілітаційного саду.

3.3.2. Озеленення реабілітаційних локацій. Реабілітаційні локації – це місця, які спеціально створенні, щоб допомогти пацієнтам скоріше віднайти психоемоційне урівноваження, прискорити фізичне відновлення. В даному випадку, озеленення більш відіграє не декоративну(естетичну) функцію, а саме терапевтичну. Рослини для даного завдання були підібрані таким чином, щоб знижувати рівень стресу, стимулювати відчуття та покращувати фізичний та психоемоційний стан пацієнта.

Під час добору рослин для реабілітаційних локацій зверталася увага на декілька чинників: рослини мають бути приємними на дотик, мати приємний(але не різкий) аромат, щоб знизити тривожність та стабілізувати емоційний стан людини. Також, важливо було дотриматися кольорової гами. Оскільки, в такій зоні кольори мають підібрані більш нейтрально, щоб не викликати перенапруження.

Для озеленення реабілітаційних локацій, було використано: сенсорні клумби та ароматичні коридори. При цьому, сенсорні клумби- створюються із різної фактури листя та квітів. А ароматичні коридори – мають вздовж доріжки, низькорослі запашні рослини.

Інші локації, складаються в основному із наявних масивів та хвойних груп.

3.3.3. Квітникове оформлення території. Квіткове оформлення території в реабілітаційному саді, також, має не лише декоративну функцію, а й відіграє важливу роль в терапевтичному ефекті. За його допомогою не лише підкреслюється функціональність території, але й створюється позитивний психоемоційний ефект. Підбір рослин в таких локаціях спирається на багаторічність рослин, легкий догляд та декоративність протягом більшої частини року.

Під час підбору асортименту, важливо було звернути увагу на те, щоб рослини були правильно підібрані за кольором(створювався кольоротерапевтичний ефект), мали цікаві форми та текстури(для розвитку сенсорики), та мали приємний аромат(для аромотерапії).

Кольорова терапія була проведена за допомогою ніжних, не різких кольорів, таких як рожевого, фіолетового, білого, блакитного, жовтого тощо. Оскільки, саме ці кольори допомагають зменшити рівень тривожності та підняти настрій.

Для створення квіткових композицій було використано такі рослини:

- Лаванда вузьколиста (*Lavandula angustifolia* Mill.) (допомагає знизити стрес та розслабитися).
- Ехінацея пурпурова (*Echinacea purpurea* L.).
- Герань садова (*Geranium pratense* L.H.Bailey).
- Айстра амелус (*Aster amellus* L.).
- Календула лікарська *Calendula officinalis* L.).
- А також: ромашки лікарська (*Matricaria chamomilla* L.), хости(*Hosta spp.*), чорнобривці (*Tagetes erecta* L.).

Під час підбору рослин для квітників, також зверталася увага, на те, щоб вони мали періодичність. Тобто, щоб в кожному пору року, були присутні елементи, які будуть приваблювати пацієнтів та виконувати свою основну функцію.

ВИСНОВКИ

В бакалаврській кваліфікаційній роботі було надано проектні пропозиції, щодо створення реабілітаційного саду в місті Тараща, Київської області.

1. Під час написання, було проведено дослідження українських та закордонних досвідів по створенню таких садів. Даний аналіз дав змогу зрозуміти головні аспекти, які варто врахувати під час створення реабілітаційного саду. Із основних задач саду можна виділити: безпечність, доступність для всіх категорій людей, функціональність та комфорт.

2. Було проведено натурний аналіз території, яка була вибрана для проектування. Ділянка належить до комунальної власності та має площу 4.07 га . Територія не має функціонального зонування, благоустрою та доріжок. В основному ділянці зростають деревні види, підлісок та трав'янистий покрив із місцевих бур'янів.

3. У ході проектних пропозицій було запропоновано виділити 6 зон: вхідна зона (місце головного входу), прогулянкова, зона активного та пасивного відпочинку, господарська та лікарська зона.

- для оформлення прогулянкової зони використаний принцип балансу, між безпекою, доступністю, безбар'єрністю комфортом і естетичністю;

- у зоні активного відпочинку запропоновано футбольне міні полу, тенісні столи та тренажери різного плану, а в зоні пасивного – гамаки, декоративні альтанки та місце для настільних ігор, таких як шахи, доміно тощо;

- лікарська зона включає: місце для ароматерапії, сенсорні доріжки, контейнері городи(трудотерапія), аудиторія, для групових сеансів психотерапії, місце для занять йогою та заспокійливе спостереження за водою;

4. Для озеленення території використано: 5 видів дерев, а саме: Туя Західна (*Thuja occidentalis* L.), Сосна Гірська (*Pinus mugo* Turra.), Яблуня декоративна (*Malus floribunda* Siebold ex Van Houtte), Слива Піссарді (*Prunus cerasifera 'Pissardii'* Ehrh.), Акація жовта (*Caragana arborescens* Lam.); 2 види кущів, а саме: Спірея Японська (*Spiraea japonica* L.f.), Буддлея Давида (*Buddleja davidii* Franch.); 9 видів квітів Лаванда вузьколиста (*Lavandula angustifolia* Mill.), Ехінацея пурпурова (*Echinacea purpurea*

L.), Герань садова (*Geranium pratense* L.H.Bailey), Айстра амелус (*Aster amellus* L.), Календула лікарська *Calendula officinalis* L.), ромашки лікарська (*Matricaria chamomilla* L.), хости(*Hosta spp.*), чорнобривці (*Tagetes erecta* L.),Троянда дамаська (*Rosa damascena* Mill.); 5 видів трав, а саме: Міскантус китайський (*Miscanthus sinensis* Andersson), Пеннісетум щетинистий (*Pennisetum alopecuroides* Forssk.), Костриця сиза (*Festuca glauca* Vill.), Овсяниця блакитна (*Festuca glauca* Vill.), Молінія Блакитна (*Molinia caerulea* L.).

5. Із елементів благоустрою запропоновано декоративні альтанки, лавки, гамаки, фонтан, водоспад, світильники (різнопланові, як і для підсвітки території, так і головні) а також, урни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Redirecting. Home Page. URL: [https://doi.org/10.1016/0010-440X\(74\)90022-4](https://doi.org/10.1016/0010-440X(74)90022-4) (date of access: 06.05.2025).
2. Моніторинг і статистика | Центр громадського здоров'я. *Центр громадського здоров'я України* | МОЗ. URL: <https://phc.org.ua/monitoring-i-statistika> (дата звернення: 06.05.2025).
3. Дослідження сучасного стану організації системи реабілітації в Україні: веб-сайт: URL: <https://www.economy-confer.com.ua/full-article/4385/> (дата звернення: 02.06.2025).
4. Реабілітація після інсульту в Києві - Лікування та відновлення, методи і етапи | IMPULS24. IMPULS24. URL: <https://impuls24.com.ua/uk/reabilitacijnyj-czentr/reabilitacziya-pislya-insultu/> (дата звернення: 06.05.2025).
5. Приватна медична клініка в Києві «Добробут». *Частная медицинская клиника в Киеве «Добробут»*. URL: <https://dobrobut.com/ua> (дата звернення: 06.05.2025).
6. ТОП-10+ найкращих клінік з реабілітації в Україні ▷ ціни, лікарі та відгуки. ▷ Лікування за кордоном – 1628 клініки по всьому світу, відгуки та ціни | Bookimed. URL: <https://ua.bookimed.com/clinics/country=ukraine/direction=rehabilitation/> (дата звернення: 06.05.2025).
7. Redirecting. *Home* *Page.* URL: <https://doi.org/10.1016/j.ssmqr.2024.100450> (date of access: 06.05.2025).
8. Учасники проектів Вікімедіа. Історія Таращі – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_Таращі (дата звернення: 06.05.2025).
9. Captured Landscape | Architecture and the Enclosed Garden | Kate Baker. *Taylor* *& Francis.* URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315563343/captured-landscape-kate-baker> (date of access: 18.05.2025).
10. Architecture and Health. *Google* *Books.* URL: <https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=Tz63DwAAQBAJ&a>

[mp;oi=fnd&pg=PP9&ots=oOtotHvVIo&sig=a5Hukl36lgPLpqwGhaCYynjyLs8&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://doi.org/10.1088/1751-7714/52/1/013001) (date of access: 18.05.2025).

11. Healing gardens and their impact on rehabilitation: Integrating humane design in Nanning City general hospitals' outdoor environments | Humanities and Social Sciences Letters. *Conscientia Beam*. URL: <https://archive.conscientiabeam.com/index.php/73/article/view/4175> (date of access: 26.05.2025).

12. Radware Bot Manager Captcha. *IOPscience | Scientific, Technical & Medical Journals*. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/2634-4505/ad8374> (date of access: 26.05.2025).

13. The relationship between healthcare architecture and nature: interaction with the landscape as therapy | Sánchez-Jáuregui Descalzo | DISEGNARECON. *disegnarecon*. URL: <https://disegnarecon.univaq.it/ojs/index.php/disegnarecon/article/view/1293> (date of access: 26.05.2025).

14. Головна сторінка *DSpace*. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5661/3бїрка%20тез%2019.10.2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=112> (дата звернення: 26.05.2025).

15. Миронюк І.С. Реабілітація як структурний компонент системи громадського здоров'я (погляд на питання). ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород ІІ науково-практична конференція з міжнародною участю «Професійні компетентності фахівців фізичної терапії, ерготерапії: інноваційні підходи» 21-22 жовтня. 2021 м. Ужгород.

16. admin. Medical center for treatment of addictions in Kiev | Clinic "MedicoMente". *Medicomente*. URL: <https://medicomente.com/> (date of access: 26.05.2025).

17. Recovery - Project by Victor and Olena Pinchuk. *Recovery | Rehabilitation and prosthetic treatment for the gravely wounded soldiers and civilians | Project by Victor and Olena Pinchuk*. URL: <https://recoveryua.org/en/home> (date of access: 26.05.2025).

18. RSU-site. *RSU-site*. URL: <https://rsukraine.org.ua/> (date of access: 26.05.2025).

19. Охматдит. *Охматдит*. URL: <https://ohmatdyt.com.ua/> (дата звернення: 26.05.2025).
20. Про лікарню. *Київська обласна клінічна лікарня*. URL: <https://kokl.org/pro-likarniu/> (дата звернення: 26.05.2025).
21. У Львові відкрили новий Центр ментального здоров'я: тут відновлюватимуться захисники та цивільні. *Рубрика*. URL: <https://rubryka.com/2025/04/08/u-lvovi-vidkryly-novyj-tsentr-mentalnogo-zdorov-ya-tut-vidnovlyuvatymutsya-zahysnyky-ta-tsyvilni/> (дата звернення: 26.05.2025).
22. Українська правда. Стратегії російської пропаганди: як це у них працює. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/04/1/7449107/> (дата звернення: 26.05.2025).
23. A Study on the Connection between Nature and Architectural Space in Le Corbusier's Venice Hospital Project -Architectural research | Korea Science. *Welcome! | Korea Science*. URL: <https://koreascience.kr/article/JAKO202008540579793.page> (date of access: 26.05.2025).
24. Mens N., Wagenaar C. *Hospitals: A Design Manual*. de Gruyter GmbH, Walter, 2018.
25. Marcus C. C., Sachs N. A. *Therapeutic Landscapes: An Evidence-Based Approach to Designing Healing Gardens and Restorative Outdoor Spaces*. Wiley & Sons, Incorporated, John, 2013. 336 p.
26. Barnes M., Marcus C. C. *Healing Gardens: Therapeutic Benefits and Design Recommendations*. Wiley & Sons, Incorporated, John, 2008.,,
27. *Healing Gardens: Therapeutic Benefits and Design Recommendations (Wiley Series in Healthcare and Senior Living Design)* / ed. by C. C. M. (Editor), M. B. (Editor). Wiley, 1999. 624 p.
28. Jiang S. *Nature Through a Hospital Window: The Therapeutic Benefits of Landscape in Architectural Design*. Taylor & Francis Group, 2022.
29. Hickman C. *Therapeutic landscapes: A history of English hospital gardens since 1800*. Manchester University Press, 2013. 256 p.

30. Young C., Hofmann M., Frey D., Moretti M., Bauer N. Psychological restoration in urban gardens related to garden type, biodiversity and garden-related stress. *Landscape and Urban Planning*. 2020. № 198 : 103777. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2020.103777>

31. Meore A., Sun S., Byma L., Alter S., Vitale A, et al. Pilot evaluation of horticultural therapy in improving overall wellness in veterans with history of suicidality. *Complementary Therapies in Medicine*. 2021. № 59 : 102728. <https://doi.org/10.1016/j.ctim.2021.102728>

32. Adevi A., Martensson F. Stress rehabilitation through garden therapy: the garden as a place in the recovery from stress. *Urban Forestry & Urban Greening*. 2013. № 12 (2) : 230-237. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2013.01.007>

33. Учасники проєктів Вікімедіа. Тараща – Вікіпедія. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Тараща> (дата звернення: 26.05.2025).

34. Таращанська міська громада - Київська область, *Портал об'єднаних громад України – Gromada.info*. URL: <https://gromada.info/gromada/taraschanska/> (дата звернення: 26.05.2025).

35. Тараща - Бекет Історико-генеалогічна база даних України | Історія. Краєзнавство. Туризм. Генеалогія. Археологія. *Бекет - Краєведение. Туризм. Генеалогія. Археологія. Історико-генеалогічна база даних України | Історія. Краєзнавство. Туризм. Генеалогія. Археологія*. URL: https://beket.com.ua/kievskaja/tarashha_2/ (дата звернення: 26.05.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Ситуаційний план території



Додаток Б

Опорний план території

